

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1925 kl. 3 e. m.

*Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3
i anledning av väckta motioner angående utbildningen
av befäl för den svenska handelsflottan.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 124, som för förberedande be- Motionerna.
handling hänvisats till utskottet, har herr *Röing* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av på vad sätt staten bör understödja yrkesutbildningen av befäl för den svenska handelsflottan, nämligen antingen genom utrustande av skolskepp eller genom understöd åt enskilda segelfartygsredare för bedrivande av skolskeppsverksamhet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

I en annan inom andra kammaren väckt och likaledes till utskottet hänvisad motion, nr 258, har herr *Pehrsson* i Göteborg m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning av huru befälsutbildningen för den svenska handelsflottan må kunna lämpligen ordnas och att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder utredningen kan visa vara erforderliga.

Då dessa motioner båda ta sikte på befälsutbildningen för handelsflottan, har utskottet företagit dem till samtidig behandling.

Beträffande motiveringarna får utskottet hänvisa till respektive motioner.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från kungl. kommerskollegium samt dessutom givit »Sveriges fartygsbefäls förening», »Sveriges redareförening» och »Sveriges allmänna sjöfartsförening» tillfälle att uttala sig i frågan. Kommerskollegii yttrande bifogas som bilaga. Yttranden.

Enligt gällande bestämmelser (K. F. 29 mars 1912, Sv. F., nr 54) fordras för erhållande av styrmansbrev och skepparbrev av första klass att ha tjänstgjort å däck resp. 42 och 36 månader, därav minst 12 månader i Östersjö- eller vidsträcktare fart å segelfartyg (för styrmansbrev å fartyg med en bruttodräktighet av minst 100 ton eller däröver). Samma krav ställas för inträde i navigationsskolorna.

I de inhämtade yttrandena framhåvas de i motionerna påpekade minskade möjligheterna för erhållande av den föreskrivna segelfartygstjänsten, varvid dock Sveriges fartygsbefäls förening som sin mening framhåller, att någon befälsbrist för närvarande ej föreligger. Sveriges redareförening har redan

igångsatt en utredning beträffande befälsutbildningen för den svenska handelsflottan. På grundval av denna utredning har föreningen avlåtit skrivelse till Kungl. Maj:t om utbildningen av maskinbefäl, och antagligen kommer även frågan om däcksbefälens utbildning att på samma sätt dragas inför Kungl. Maj:t. Sveriges allmänna sjöfartsförening redogör för de understöd, som lämnats skolskeppsverksamheten från enskilt håll, och anser, att erfarenheterna från denna verksamhet böra avvaktas, innan ytterligare åtgärder i den riktningen vidtagas. Dessutom påpekas möjligheten att sänka fordringarna i fråga om segelfartygstjänsten.

Utskottet.

Det är obestriddligt, att den svenska segelfartygsflottan starkt minskats och att det ej finnes utsikt till att detta förhållande kommer att ändras. Det torde även vara riktigt, att det som följd härav i en framtid kan komma att visa sig svårt för de personer, som önska utbilda sig till fartygsbefäl, att få tillfälle att förskaffa sig den nödiga praktiska förtjänstgöringen ombord på segelfartyg av den stipulerade beskaffenheten. Redan under de senare åren har man i stor utsträckning måst ge dispens från denna tjänstgöring för inträdessökande till navigationsskolorna. Examinationsbrev har dock ej erhållits, förrän tjänstgöringen fullgjorts.

Utskottet har emellertid ej känt sig övertygat om att de gällande villkoren för inträde vid navigationsskolorna med nödvändighet för framtiden måste förbli oförändrade, och anser sig utskottet i detta sammanhang böra påpeka, att det såväl i England som i Norge numera icke fordras någon segelfartygsutbildning för personer, som föra befäl å maskindrivna fartyg.

Omfattningen av den förberedande tjänstgöringen ombord på segelfartyg av viss storlek och de åtgärder, som eventuellt behöva vidtagas från statens sida, bli givetvis beroende på de villkor, som uppställas för erhållande av styrmans- och skepparbrev, och därav följande fordringar för inträde vid navigationsskolorna. I Kungl. Maj:ts proposition nr 178 till årets riksdag angående anslag till kommerskollegium föreslås, att vissa frågor rörande navigationsskolorna i riket närmare utredas. Det synes då utskottet lämpligt, att, försåvitt denna del av Kungl. Maj:ts proposition vinner riksdagens bifall, även frågan om villkoren för inträde vid navigationsskolorna och för erhållande av styrmansbrev och skepparbrev, nämligen i vad mån dessa villkor beträffande segelfartygstjänsten kunna mildras, måtte upptagas till behandling. För den händelse propositionen ej skulle vinna riksdagens bifall, läser Kungl. Maj:t icke sakna utvägar att i annan ordning låta verkställa den nödiga utredningen i ämnet.

Utskottet får alltså hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte i anledning av herr Pehrssons i Göteborg m. fl. motion, nr 258, besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om och i vilken mån den segelfartygstjänst, som fordras för inträde vid navigationsskolorna och för erhållande av styrmansbrev och skeppar-

brev, kan minskas utan att därigenom befålets duglighet äventyras, och, om en minskning skulle finnas möjlig att genomföra, vilka åtgärder i så fall böra vidtagas, samt

att herr Röings motion, nr 124, i den mån den icke genom utskottets förevarande hemställan besvarats, ej må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 april 1925.

På utskottets vägnar

HELMER LAGERKWIST.

Närvarande: herrar *Lagerkwist, Gustafsson* i Älvsered*, *Eklund, Werner, Lilliecreutz, Olsson* i Broddbo*, *Andersson* i Falkenberg, *Andersson* i Ovanmyra, *Anderson* i Linköping och *Mårtensson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Stockholm den 19 mars 1925.

Till

Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Genom nådigt beslut den 13 februari 1925 har kungl. kommerskollegium anbefallts att till Eder inkomma med yttrande över två motioner, nr 124 angående understödjande av yrkesutbildningen av befäl för den svenska handelsflottan och nr 258 (1:a kammaren nr 155) angående befälsutbildningen vid den svenska handelsflottan.

I anledning härav får kollegium anföra följande:

Kollegium vill först vitsorda riktigheten av i motionen nr 124 lämnade uppgifter rörande det svenska segelfartygstonnagets minskning. Efter motionens överlämnande har ytterligare ett av våra få större segelfartyg upphört att vara svenskt, nämligen »Manhem» om 2,022 ton, som försålts till utlandet.

Den betydande nedgången i segelfartygstonnaget under de senare åren har givetvis i hög grad ökat svårigheterna för särskilt styrmansaspiranterna att erhålla den för inträde vid navigationsskola stadgade tjänstetiden av 12 månader å segelfartyg av över 100 tons bruttodräktighet. Kollegium har också under senare år, i vad angår inträde vid navigationsskola, i stor utsträckning medgivit eftergifter från stadgad fordran å segelfartygstjänst. Sålunda har kollegium under läsåret 1924—1925 medgivit inträde i styrmanklass, därest omkring 33 månader sammanlagd tjänstetid till sjöss blivit fullgjord och därav 9 månader å segelfartyg av nyss nämnd storlek. Den, som trots bristande sjötjänst vunnit dylikt inträde, har emellertid att efter examen förskaffa sig den bristande sjötjänsten för erhållande av styrmansbrev, då kollegium icke medgivit eftergifter från den härför alltjämt gällande fordran på 42 månaders sjötjänst, därav minst 12 månader å större segelfartyg.

För att i någon mån bidra till här nämnda svårigheters avhjälpande hava under föregående år två rederiaktiebolag Portunus och Pollux erhållit understöd för bedrivande av skolskeppsverksamhet, varom kollegium får meddela följande.

Genom nådigt brev den 6 juni 1924 tilldelade Kungl. Maj:t rederiaktiebolaget Portunus för bedrivande med bolaget tillhöriga, i fartygsregistret under nr 5834 införda barkskeppet »C. B. Pedersen» av viss skolskeppsverksamhet ett anslag ur handels- och sjöfartsfonden å 500 kronor för varje elev, som visades hava tjänstgjort minst 12 månader i Östersjö- eller vidsträcktare fart i tjänst på däck å ifrågavarande fartyg, dock tillhoppa högst 10,000 kronor, under villkor, bland annat, att bolaget underkastade sig den inspektion av fartyget och elevernas tjänstgöring därå, som kollegium funne anledning föranstalta, att elever till det antal, bolaget funne sig böra mottaga, uttoges efter samråd med av kollegium utsedda representanter för statsverket, därvid under i övrigt lika förhållanden företråde lämnades åt elevaspirant med god skolunderbyggnad, samt att aspirant skulle, för att kunna antagas till elev å fartyget, avlägga en skriftlig förklaring om sin avsikt att för framtiden ägna sig åt sjötjänst, vilken förklaring, i förekommande fall, skulle bestyrkas genom intyg av aspirantens målsman. Sedermera har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 19 september 1924, i anledning av framställning av förenämnda bägge bolag, funnit gott, bland annat, dels förklara, att nyssberörda anslag finge avse jämväl skolskeppsverksamhet, bedriven med det rederiaktiebolaget Pollux tillhöriga, i fartygsregistret under nr 4514 införda barkskeppet »Beatrice», dels ock medgiva sådan ändring i nyssnämnda villkor, att anslag finge utgå jämväl för elev, som visades hava tjänstgjort sammanlagt minst 9 månader i östersjö- eller vidsträcktare fart i tjänst på däck å nu ifrågavarande fartyg eller ettdera av dem, samt att anslaget för varje sådan elev med mindre än 12 månaders tjänstgöringstid skulle utgå med ett i förhållande till tjänstgöringstidens längd reducerat belopp.

Det förtjänar i detta sammanhang uppmärksammas, att sjömannasällskapet i Göteborg på vissa villkor ävenledes lämnat rederiaktiebolaget Pollux ett anslag å 6,500 kronor för bedrivande av skolskeppsverksamhet.

Förutom nu nämnda, av rederiaktiebolaget Portunus och Pollux föregående år påbörjade skolskeppsverksamhet, bedrivs sådan verksamhet endast av Rydbergska stiftelsen, jämväl understödd av statsmedel. Då denna verksamhet endast pågår under sommarmånaderna, kan densamma, ehuru icke mindre än 120 elever varje år medtagas å stiftelsens fartyg, icke i större mån avhjälpa svårigheterna för erhållande av sjötjänst å segelfartyg.

Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke sådan omläggning av denna verksamhet skulle kunna ske, att skolskeppets expeditioner kunde pågå under längre tid, än nu är fallet, exempelvis 5 å 6 månader.

Härför erfordras emellertid betydligt större bidrag till stiftelsen.

Innevarande år hava ytterligare framställningar om understöd för bedrivande av skolskeppsverksamhet gjorts, nämligen av dels huvudredaren N. J. Idén för barkskeppet »Virgo», dels huvudredaren A. Lindblom för barkskeppet »Rolf», å vilka fartyg ett visst antal elever skulle kunna medtagas under förutsättning av vissa statliga bidrag per elev. Dessa framställningar hava ännu icke slutbehandlats.

Segelfartygens ständiga minskning nödvändiggör enligt kollegii mening särskilda åtgärder från statens sida i händelse nu stadgade fordringar å segelfartygstjänst skola bibehållas.

Enligt kollegii mening bör därför bliva föremål för närmare utredning

dels frågan, om och i vilken mån segelfartygstjänsten kan minskas, utan att

därigenom befälets duglighet äventyras, och, om en minskning skulle befinnas böra genomföras, vilken annan kvalificerad sjötjänst eller annan utbildning, som bör sättas i segelfartygstjänstens ställe,

dels ock frågan, huruvida staten eventuellt själv bör bedriva skolskeppsverksamhet, avseende yrkesutbildning för sjöfolk, eller om staten bör understödja enskilda segelfartygsrederier, som äro villiga att medtaga och utbilda sjöfolk.

Den utredning, som sålunda ifrågasättes, synes kollegium jämväl böra omfatta andra aktuella frågor angående däcksbefälets utbildning såsom frågan om beaktande vid undervisningen i navigationsskolorna av radiospörsmålet samt frågan om ökad undervisning i svenska språket, vilka båda spörsmål i anledning av framställning i ämnet äro föremål för kollegii bedömande.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker kollegium motionärernas hemställan om utredning.

K. A. FRYXELL.

A. Carell.

/ C. G. Linse.